

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

17 päivänä maaliskuuta 2022*

Ennakkoratkaisupyyntö – Sosiaalipolitiikka – Direktiivi 2008/104/EY – Vuokratyö –
1 artiklan 1 kohta – Palvelukseen asettaminen ”tilapäisesti” – Käsite – Pysyvän tehtävän
hoitaminen – 5 artiklan 5 kohta – Peräkkäiset toimeksiannot – 10 artikla – Seuraamukset –
11 artikla – Työmarkkinaosapuolet poikkeavat kansallisen lainsäätäjän
vahvistamasta enimmäiskestosta

Asiassa C-232/20,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka
Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg (Berlin-Brandenburgin osavaltion työoikeudellisten
asioiden ylioikeus, Saksa) on esittänyt 13.5.2020 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut
unionin tuomioistuimeen 3.6.2020, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

NP

vastaaan

Daimler AG, Mercedes-Benz Werk Berlin,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: ensimmäisen jaoston puheenjohtaja A. Arabadjiev, joka hoitaa toisen
jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit I. Ziemele (esittelevä tuomari), T. von Danwitz,
P. G. Xuereb ja A. Kumin,

julkisasiamies: E. Tanchev,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- NP, edustajinaan R. Buschmann ja K. Jessolat, conseils,
- Daimler AG, Mercedes-Benz Werk Berlin, edustajinaan U. Baeck ja M. Launer, Rechtsanwälte,
- Saksan hallitus, asiamiehinään J. Möller ja R. Kanitz,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

- Ranskan hallitus, asiamiehinään E. de Moustier ja N. Vincent,
- Euroopan komissio, asiamiehinään B.-R. Killmann ja C. Valero,

kuultuaan julkisasiamiehen 9.9.2021 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee vuokratyöstä 19.11.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/104/EY (EUVL 2008, L 327, s. 9) ja erityisesti sen 1 artiklan 1 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat NP ja Daimler AG, Mercedes-Benz Werk Berlin (jäljempänä Daimler) ja joka koskee NP:n vaatimusta sen toteamiseksi, että hänen ja Daimlerin välillä on työsuhde sillä perusteella, että hänen asettamistaan kyseisen yhtiön palvelukseen vuokratyöntekijänä ei voida sen keston vuoksi pitää ”tilapäisenä”.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 2008/104 johdanto-osan 12, 16, 17, 19 ja 21 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:
”(12) Tällä direktiivillä luodaan vuokratyöntekijöihin sovellettavat suojapuitteet, jotka ovat syrjimättömät, avoimet ja oikeasuhteiset ja joissa otetaan huomioon työmarkkinoiden ja työmarkkinasuhteiden monimuotoisuus.
--
(16) Pystyäkseen käsittelemään joustavasti monimuotoisia työmarkkinoita ja työmarkkinasuhteita jäsenvaltiot voivat sallia työmarkkinaosapuolten määrittää työh ehdot edellyttäen, että vuokratyöntekijöiden suojelun yleistä tasoa noudatetaan.
(17) Lisäksi joissakin harvoissa tapauksissa jäsenvaltioilla olisi työmarkkinaosapuolten kansallisella tasolla tekemän sopimuksen perusteella oltava mahdollisuus rajoitetusti poiketa yhdenvertaisen kohtelun periaatteesta edellyttäen, että riittävä suojelun taso turvataan.
--
(19) Tämä direktiivi ei vaikuta työmarkkinaosapuolten riippumattomuuteen eikä se saisi vaikuttaa työmarkkinaosapuolten välisiin suhteisiin, kuten oikeuteen neuvotella ja tehdä työehtosopimuksia kansallisen lainsäädännön ja käytännön mukaisesti voimassa olevaa yhteisön lainsäädäntöä noudattaen.
--

(21) Jäsenvaltioiden olisi vuokratyöntekijöiden oikeuksien turvaamiseksi säädettävä hallinnollisista tai oikeudellisista menettelyistä sekä tehokkaista, varoittavista ja oikeasuhteisista seuraamuksista, joita sovelletaan, jos tämän direktiivin mukaisia velvoitteita ei noudateta.”

4 Kyseisen direktiivin 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, säädetään seuraavaa:

”1. Tätä direktiiviä sovelletaan työntekijöihin, joilla on työsopimus tai työsuhde työvoiman vuokrausyrityksen kanssa ja jotka on asetettu käyttäjäyritysten palvelukseen työskentelemään tilapäisesti niiden valvonnassa ja johdolla.

2. Tätä direktiiviä sovelletaan sekä julkisen että yksityisen sektorin yrityksiin, jotka ovat työvoiman vuokrausyrityksiä tai käyttäjäyrityksiä ja harjoittavat taloudellista toimintaa riippumatta siitä, onko kyseessä voittoa tavoitteleva toiminta.

3. Työmarkkinaosapuolia kuultuaan jäsenvaltiot voivat säätää, että tätä direktiiviä ei sovelleta työsopimuksiin tai työsuhteisiin, jotka on tehty julkisesti järjestetyn tai julkisista varoista tuetun erityisen ammatillisen koulutus- tai uudelleen koulutusohjelman taikka työllistymistä edistävän ohjelman puitteissa.”

5 Mainitun direktiivin 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Tarkoitus”, säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin tarkoituksena on huolehtia vuokratyöntekijöiden suojelusta ja parantaa vuokratyön laatua varmistamalla 5 artiklan mukaisen yhdenvertaisen kohtelun periaatteen soveltaminen vuokratyöntekijöihin ja tunnustamalla työvoiman vuokrausyritykset työnantajiksi, ottaen samalla huomioon, että vuokratyön käytölle on vahvistettava asianmukaiset puitteet, joilla edistetään tehokkaasti työpaikkojen luomista ja joustavien työmuotojen kehittämistä.”

6 Saman direktiivin 3 artiklan, jonka otsikko on ”Määritelmät”, 1 kohdan b–e alakohdan sanamuoto on seuraava:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

--

b) ’työvoiman vuokrausyrityksellä’ luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka tekee kansallisen lainsäädännön mukaisesti työsopimuksia tai solmii työsuhteita vuokratyöntekijöiden kanssa tarkoituksena asettaa tällaisia työntekijöitä käyttäjäyrityksen palvelukseen suorittamaan [tilapäisesti] työtehtävää käyttäjäyrityksen valvonnassa ja johdolla;

c) ’vuokratyöntekijällä’ työntekijää, jolla on työsopimus tai työsuhde työvoiman vuokrausyrityksen kanssa siinä tarkoituksessa, että hänet asetetaan käyttäjäyrityksen palvelukseen suorittamaan [tilapäisesti] työtehtävää sen valvonnassa ja johdolla;

d) ’käyttäjäyrityksellä’ luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jolle ja jonka valvonnassa ja johdolla vuokratyöntekijä työskentelee tilapäisesti;

e) ’toimeksiannolla’ kautta, jonka vuokratyöntekijä on asetettuna tilapäisesti käyttäjäyrityksen palvelukseen suorittamaan työtehtävää sen valvonnassa ja johdolla”.

7 Direktiivin 2008/104 5 artiklan, jonka otsikko on ”Yhdenvertaisen kohtelun periaate”, 1, 3 ja 5 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Vuokratyöntekijän keskeisten työehtojen on oltava käyttäjäyrityksessä suoritettavan toimeksiannon ajan vähintään samanlaiset, joita häneen sovellettaisiin, jos kyseinen yritys olisi palkannut hänet suoraan hoitamaan samaa tehtävää.

Ensimmäistä alakohtaa sovellettaessa on noudatettava käyttäjäyrityksessä voimassa olevia sääntöjä, jotka koskevat

- a) raskaana olevien tai imettävien naisten suojelua sekä lasten ja nuorten suojelua; ja
- b) naisten ja miesten yhdenvertaista kohtelua ja kaikkea sukupuoleen, rotuun tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään taikka sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjuntaa,

sellaisina kuin ne ovat laeissa, asetuksissa, hallinnollisissa määräyksissä, työehtosopimuksissa ja/tai muissa yleisesti sovellettavissa säännöksissä.

--

3. Jäsenvaltiot voivat työmarkkinaosapuolia kuultuaan antaa näille mahdollisuuden asianmukaisella tasolla ja jäsenvaltioiden asettamia ehtoja noudattaen pitää voimassa tai tehdä työehtosopimuksia, joissa voidaan, noudattaen vuokratyöntekijöiden yleistä suojelua, ottaa käyttöön vuokratyöntekijöiden työehtoja koskevia järjestelyitä, jotka voivat poiketa 1 kohdassa tarkoitetuista järjestelyistä.

--

5. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet kansallisen lainsäädäntönsä ja/tai käytäntönsä mukaisesti tämän artiklan soveltamista koskevien väärinkäytösten estämiseksi ja erityisesti tämän direktiivin säännösten kiertämiseen tähtäävien peräkkäisten toimeksiantojen estämiseksi. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle tällaisista toimenpiteistä.”

8 Kyseisen direktiivin 9 artiklassa, jonka otsikko on ”Vähimmäisvaatimukset”, säädetään seuraavaa:

”1. Tällä direktiivillä ei rajoiteta jäsenvaltioiden oikeutta soveltaa tai ottaa käyttöön työntekijöille suotuisampia lakeja, asetuksia tai hallinnollisia määräyksiä taikka edistää tai sallia työntekijöille suotuisampien työehtosopimusten tekemistä työmarkkinaosapuolten välillä.

2. Tämän direktiivin täytäntöönpano ei missään tapauksessa ole riittävä peruste työntekijöiden suojelun yleisen tason heikentämiseen direktiivin soveltamisalalla. Tämä ei kuitenkaan rajoita jäsenvaltioiden ja/tai työmarkkinaosapuolten oikeuksia antaa tilanteen kehityksen mukaan lakeja, asetuksia tai sopimusmääräyksiä, jotka poikkeavat direktiivin antamishetkellä voimassa olevista laeista, asetuksista tai sopimusmääräyksistä, edellyttäen, että tässä direktiivissä säädettyjä vähimmäisvaatimuksia noudatetaan.”

9 Mainitun direktiivin 10 artiklassa, jonka otsikko on ”Seuraamukset”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on säädettävä asianmukaisista toimenpiteistä sellaisia tilanteita varten, joissa työvoiman vuokrausyritys tai käyttäjäyritys ei noudata tätä direktiiviä. Niiden on erityisesti huolehdittava siitä, että käytettävissä on hallinnollisia tai oikeudellisia menettelyjä, joilla voidaan varmistaa tästä direktiivistä aiheutuvien velvoitteiden täyttäminen.

2. Jäsenvaltioiden on säädettävä seuraamuksista, joita sovelletaan tämän direktiivin kansallisten täytäntöönpanosäännösten rikkomiseen, ja niiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ne pannaan täytäntöön. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. – –”

10 Saman direktiivin 11 artiklan, jonka otsikko on ”Täytäntöönpano”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on annettava ja julkaistava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset 5 päivään joulukuuta 2011 mennessä tai varmistettava, että työmarkkinaosapuolet sisällyttävät sopimuksiinsa tarvittavat säännökset, jolloin jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat järjestelyt, jotta ne voivat milloin tahansa taata tämän direktiivin tavoitteiden saavuttamisen. – –”

Saksan oikeus

11 Työntekijöiden palvelukseen asettamisen sääntelystä 3.2.1995 annetun lain (Gesetz zur Regelung der Arbeitnehmerüberlassung; BGBl. 1995 I, s. 158), sellaisena kuin se oli voimassa 1.12.2011–31.3.2017 (jäljempänä AÜG), 1 §:ssä, jonka otsikko oli ”Lupavaatimus”, säädettiin seuraavaa:

”Työnantajilla, jotka ovat työvoiman vuokrausyrityksiä ja jotka haluavat taloudellisen toimintansa puitteissa asettaa työntekijöitä (vuokratyöntekijät) kolmansien yritysten (käyttäjäyritysten) palvelukseen, on oltava tähän lupa. Työntekijät asetetaan käyttäjäyrityksen palvelukseen tilapäisesti.”

12 AÜG:n 3 §:ssä säädettiin tältä osin, että lupaa ei voida myöntää tai sen voimassaoloaikaa pidentää, jos tosiseikkojen perusteella voidaan katsoa, että hakija ei ole 1 §:ssä edellytetyllä tavalla luotettava toiminnan harjoittamiseksi, muun muassa sen vuoksi, että se ei ole noudattanut sosiaaliturvaa koskevia säännöksiä, jotka koskevat tuloveron pidättämistä ja sen tilittämistä, työvoimapalveluita taikka palveluita muista valtioista rekrytoimiseksi tai muista valtiosta tulevien työntekijöiden palkkaamista tai työntekijöiden suojelemista koskevia säännöksiä tai työoikeuden mukaisia velvoitteita.

13 AÜG:n 5 §:n mukaan lupa voitiin peruuttaa tulevaisuuden osalta, jos luvan myöntänyt viranomaisena olisi voinut evätä sen myöhemmin ilmenneiden tosiseikkojen perusteella. Lupa lakkasi olemasta voimassa peruutuksen voimaantulon myötä.

14 AÜG:n 9 §:n mukaan työvoiman vuokrausyrityksen ja käyttäjäyrityksen väliset sopimukset sekä työvoiman vuokrausyrityksen ja vuokratyöntekijän väliset työsopimukset ovat pätemättömiä, jos työvoiman vuokrausyrityksellä ei ollut laissa edellytettyä lupaa. Tässä tapauksessa AÜG:n 10 §:ssä säädettiin, että käyttäjäyrityksen ja vuokratyöntekijän välille katsottiin syntyneen työsuhde.

15 AÜG:tä muutettiin työntekijöiden palvelukseen asettamisesta annetun lain ja muiden lakien muuttamisesta 21.2.2017 annetulla lailla (Gesetz zur Änderung des Arbeitnehmerüberlassungsgesetzes und anderer Gesetze; BGBl 2017 I, s. 258; jäljempänä AÜG, sellaisena kuin se on muutettuna), joka tuli voimaan 1.4.2017.

16 AÜG:n, sellaisena kuin se on muutettuna, 1 §:ssä, jonka otsikko on ”Työntekijöiden asettaminen palvelukseen, lupavaatimus”, säädetään seuraavaa:

”(1) – – Työntekijöiden palvelukseen asettaminen on sallittua tilapäisesti 1b momentissa säädettyyn enimmäiskeston asti.

– –

(1b) Työvoiman vuokrausyritys voi asettaa saman vuokratyöntekijän saman käyttäjäyrityksen palvelukseen enintään 18 peräkkäisen kuukauden ajaksi; työvoiman vuokrausyritys voi pitää saman vuokratyöntekijän palveluksessaan enintään 18 peräkkäisen kuukauden ajan. Saman tai muun työvoiman vuokrausyrityksen samalle käyttäjäyritykselle järjestämien aikaisempien toimeksiantojen kesto on otettava täysimääräisesti huomioon, jos kahden toimeksiannon välisen jakson kesto on alle kolme kuukautta. Työvoiman käyttäjäyritysten toimialan työmarkkinaosapuolten työehtosopimuksessa voidaan määrätä ensimmäisestä virkkeestä poikkeavasta toimeksiannon enimmäiskestosta. – – Ensimmäisestä virkkeestä poikkeavasta toimeksiannon enimmäiskestosta voidaan määrätä käyttäjäyritysten toimialan työmarkkinaosapuolten työehtosopimuksen perusteella tehdyllä yritys- tai palvelussopimuksella. – –”

17 AÜG:n 9 §:n 1 momentin 1b kohdassa, sellaisena kuin se on muutettuna, säädetään seuraavaa:

”Pätemättömiä ovat:

1b) työvoiman vuokrausyritysten ja vuokratyöntekijöiden väliset työsopimukset, kun toimeksiannon kesto ylittää 1 §:n 1b momentissa säädetyn sallitun enimmäiskeston, ellei vuokratyöntekijä ilmoita kuukauden kuluessa toimeksiannon sallitun enimmäiskeston ylittymisen jälkeen kirjallisesti työvoiman vuokrausyritykselle tai käyttäjäyritykselle pitävänsä kiinni työvoiman vuokrausyrityksen kanssa tehdystä työsopimuksesta

– –”

18 AÜG:n 10 §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä, sellaisena kuin se on muutettuna, säädetään seuraavaa:

”Jos työvoiman vuokrausyrityksen ja vuokratyöntekijän välinen työsopimus on 9 §:n nojalla pätemätön, käyttäjäyrityksen ja vuokratyöntekijän välinen työsuhde katsotaan syntyneeksi työvoiman käyttäjäyrityksen ja vuokrausyrityksen työskentelyn alkamishetkeksi sopimana ajankohtana; jos työsopimuksesta tulee pätemätön vasta työntekijän aloitettua käyttäjäyrityksen palveluksessa, käyttäjäyrityksen ja vuokratyöntekijän välinen työsuhde katsotaan syntyneeksi työsopimuksen pätemättömäksi tulemisen ajankohtana. – –”

- 19 AÜG:n 19 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on muutettuna, sisältyy siirtymäsäännös, jonka sanamuoto on seuraava:

”Ennen 1.4.2017 toteutuneita toimeksiantokausia ei oteta huomioon 1 §:n 1b momentin mukaisen toimeksiannon enimmäiskeston laskennassa – –”

- 20 Berliinin ja Brandenburgin metalli- ja sähköteollisuudessa tehtävästä vuokratyöstä/tilapäisestä työstä 23.5.2012 tehdyssä työehtosopimuksessa ja sen korvauksessa 1.6.2017 tehdyssä työehtosopimuksessa määrätään muun muassa, että vuokratyöntekijöitä on mahdollista käyttää tilapäisesti. Lisäksi 1.6.2017 tehdyssä työehtosopimuksessa viitataan nimenomaisesti lakisääteiseen poikkeusmahdollisuuteen, josta säädetään AÜG:n, sellaisena kuin se on muutettuna, 1 §:n 1b momentissa. Työmarkkinaosapuolet ovat sopineet lisäksi siitä, että kyseisen työehtosopimuksen mukaisen vuokratyöntekijän toimeksiannon kesto voi olla enintään 48 kuukautta. Kyseisen työehtosopimuksen 8 kohtaan sisältyy siirtymämääräys. Sen mukaan työmarkkinaosapuolten on sovittava yrityksen tasolla toimeksiannon enimmäiskestosta. Jos sopimukseen ei päästä, toimeksiannon enimmäiskesto on 1.6.2017 alkaen 36 kuukautta.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 21 NP työskenteli 1.9.2014 alkaen työvoiman vuokrausyrityksen palveluksessa. Hän työskenteli yksinomaan Daimlerin, joka oli työvoiman käyttäjäyritys, palveluksessa kyseisestä päivästä alkaen 31.5.2019 asti – kahden kuukauden vanhempainvapaata lukuun ottamatta –, ja hän on työskennellyt tässä yrityksessä aina moottorinvalmistuksessa. Kansallisen tuomioistuimen mukaan kyseisellä työntekijällä ei ollut tarkoitus korvata toista työntekijää.
- 22 NP nosti 27.6.2019 kanteen Arbeitsgericht Berlinissä (Berliinin työoikeudellisten asioiden alioikeus, Saksa) ja vaatii toteamaan, että Daimlerin ja hänen välillä on ollut työsuhde 1.9.2015 alkaen, toissijaisesti 1.3.2016 alkaen, edelleen toissijaisesti 1.11.2016 alkaen, tätäkin toissijaisemmin 1.10.2018 alkaen ja vähintäänkin 1.5.2019 alkaen. Tässä tarkoituksessa hän väitti muun muassa, että koska hänet oli asetettu Daimlerin palvelukseen yli vuoden ajaksi, palvelukseen asettamista ei voida pitää ”tilapäisenä” ja että AÜG:n 19 §:n 2 momentissa, sellaisena kuin se on muutettuna, säädetty siirtymäsäännös oli ristiriidassa unionin oikeuden kanssa. Kyseinen tuomioistuin hylkäsi kanteen 8.10.2019 antamallaan tuomiolla.
- 23 NP valitti 22.11.2019 tästä tuomiosta Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburgiin (Berlin-Brandenburgin osavaltion työoikeudellisten asioiden ylioikeus).
- 24 Kyseinen tuomioistuin toteaa, että vaikka kansallisessa oikeudessa, jolla direktiivi 2008/104 on saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä, säädettiin jo alun perin, että työntekijöiden palvelukseen asettaminen saattoi olla vain ”tilapäistä”, kansallisessa oikeudessa palvelukseen asettamisen enimmäiskesto on otettu käyttöön vasta 1.4.2017 alkaen, ja tämän keston pituudeksi on vahvistettu 18 kuukautta, lukuun ottamatta mahdollisia poikkeuksia kyseisen toimialan työmarkkinaosapuolten tekemien työehtosopimusten puitteissa taikka tällaisten sopimusten perusteella tehdyn yritys- tai palvelussopimuksen puitteissa. Tästä samasta ajankohdasta lähtien sovellettavassa lainsäädännössä säädetään seuraamuksena mainitun keston ylittymisestä, että työsuhteen katsotaan syntyneen käyttäjäyrityksen ja vuokratyöntekijän välillä sovitun tehtävän alkamispäivänä.

- 25 Kyseinen tuomioistuin lisää, että edellisessä kohdassa tarkoitettuun lainmuutokseen sisältyy siirtymäsäännös, jonka mukaan ainoastaan 1.4.2017 jälkeen suoritetut työskentelyjaksot otetaan huomioon laskettaessa palvelukseen asettamisen enimmäiskesto. Lisäksi tämän tuomion 20 kohdassa tarkoitettussa 1.6.2017 tehdyssä työehtosopimuksessa sekä 20.9.2017 tehdyssä koko yritystä koskevassa sopimuksessa, jota sovelletaan Daimleriin, määrätään palvelukseen asettamisen enimmäiskestoksi 36 kuukautta laskettuna vastaavasti 1.6.2017 alkaen ja 1.4.2017 alkaen. Tästä seuraa, että NP:n kaltaisen työntekijän osalta sen jakson, jonka ajaksi hänet oli asetettu Daimlerin palvelukseen, ei sovellettavan säännösten mukaan katsota ylittäneen tässä säännöstössä säädettyä enimmäiskesto, vaikka palvelukseen asettamisen kesto oli lähes viisi vuotta.
- 26 Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että siltä osin kuin NP vaatii, että hänen ja Daimlerin välisen työsuhteen todetaan alkaneen ennen 1.10.2018, hänen kanteensa voi menestyä täysimääräisesti vain, jos unionin oikeudessa edellytetään näin.
- 27 Näissä olosuhteissa Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko katsottava, että asetettaessa vuokratyöntekijä käyttäjäyrityksen palvelukseen kyseessä ei ole enää [direktiivin 2008/104] 1 artiklassa tarkoitettu ’tilapäinen’ työskentely, jos työskentely tapahtuu pysyvässä tehtävässä, jossa ei käytetä sijaista?
- 2) Voidaanko alle 55 kuukauden pituista vuokratyöntekijän toimeksiantoa pitää enää [direktiivin 2008/104] 1 artiklassa tarkoitettuna ’tilapäisenä’ työskentelynä?
- – Jos ensimmäiseen tai toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi [– –]:
- [3] Onko vuokratyöntekijällä oikeus työsuhteen perustamiseen käyttäjäyrityksen kanssa myös silloin, kun kansallisessa oikeudessa ei säädetty tällaisesta seuraamuksesta ennen 1.4.2017?
- [4] Onko AÜG:n[, sellaisena kuin se on muutettuna,] 19 §:n 2 momentin kaltainen kansallinen säännös, kun siinä säädetään ensimmäisen kerran 1.4.2017 alkaen toimeksiannon yksilöllisestä 18 kuukauden enimmäiskestosta mutta jätetään aiemmat toimeksiantokaudet nimenomaisesti huomiotta, ristiriidassa vuokratyödirektiivin 1 artiklan kanssa, kun toimeksiantoa ei pitäisi luokitella enää tilapäiseksi, jos aiemmat kaudet otetaan huomioon?
- [5] Voidaanko toimeksiannon yksilöllisen enimmäiskeston laajentaminen jättää työmarkkinaosapuolten tehtäväksi? Jos tähän vastataan myöntävästi: päteekö tämä myös työmarkkinaosapuoliin, jotka eivät ole toimivaltaisia kyseessä olevan vuokratyöntekijän työsuhteen osalta vaan käyttäjäyrityksen toimialan osalta?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 28 Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 2008/104 1 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että kyseisessä säännöksessä oleva ilmaisu ”tilapäisesti” on esteenä sille, että työntekijä, jolla on työsopimus tai työsuhde työvoiman vuokrausyrityksen kanssa, asetetaan käyttäjäyrityksen palvelukseen sellaisen pysyvän tehtävän täyttämiseksi, jossa ei käytetä sijaista.
- 29 On aiheellista muistaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkittamisessa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto sen tavanomaisen merkityksen mukaisesti, joka sillä on yleiskielessä, myös sen asiayhteys ja sillä lainsäädännöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännös tai määräys on (ks. vastaavasti tuomio 24.6.2010, Pontini ym., C-375/08, EU:C:2010:365, 58 kohta ja tuomio 29.7.2019, Pelham ym., C-476/17, EU:C:2019:624, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 30 Ensimmäiseksi on katsottava, että direktiivin 2008/104 1 artiklan, jossa määritellään direktiivin soveltamisala, sanamuodosta ilmenee, että kyseistä direktiiviä sovelletaan kyseisen artiklan 1 kohdan nojalla työntekijöihin, joilla on työsopimus tai työsuhde työvoiman vuokrausyrityksen kanssa ja jotka on asetettu käyttäjäyritysten palvelukseen työskentelemään tilapäisesti niiden valvonnassa ja johdolla.
- 31 Tämän säännöksen sanamuodosta ilmenee näin ollen, että ilmaisun ”tilapäisesti” tarkoitus ei ole rajata vuokratyön käyttöä tehtäviin, jotka eivät ole pysyviä tai joissa olisi käytettävä sijaista, koska kyseinen ilmaisu ei kuvaa käyttäjäyrityksessä täytettävää työtehtävää vaan sitä, mitä menettelyä noudattaen työntekijä asetetaan kyseisen yrityksen palvelukseen.
- 32 Toiseksi on katsottava, että tätä direktiivin 2008/104 1 artiklan 1 kohdan sanamuodon mukaista tulkintaa tukee kyseisen säännöksen asiayhteys ja erityisesti tämän direktiivin systematiikka.
- 33 On nimittäin niin, ettei yksikään direktiivin 2008/104 säännöksistä koske työn luonnetta tai työvoiman käyttäjäyrityksessä täytettävänä olevan tehtävän tyyppiä. Kyseisessä direktiivissä ei myöskään luetella tilanteita, joilla tämän työmuodon käyttöä voitaisiin perustella, koska jäsenvaltiot ovat, kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 37 kohdassa, säilyttäneet laajan harkintavallan määritellä tilanteita, jotka voivat oikeuttaa vuokratyön käytön. Tältä osin direktiivissä 2008/104 säädetään ainoastaan vähimmäisvaatimusten käyttöönotosta, kuten kyseisen direktiivin 9 artiklan 2 kohdasta ilmenee (ks. vastaavasti tuomio 14.10.2020, KG (Peräkkäiset toimeksiannot vuokratyön yhteydessä), C-681/18, EU:C:2020:823, 41 kohta).
- 34 On myös korostettava, että ilmaisua ”tilapäisesti” käytetään myös direktiivin 2008/104 3 artiklan 1 kohdan b–e alakohdassa, jossa määritellään käsitteet ”työvoiman vuokrausyritys”, ”vuokratyöntekijä”, ”käyttäjäyritys” ja ”toimeksianto”. Unionin tuomioistuin on kuitenkin jo todennut, että näistä määritelmistä ilmenee, että juuri työsuhde käyttäjäyritykseen on jo luonteensa puolesta tilapäinen (ks. vastaavasti tuomio 14.10.2020, KG (Peräkkäiset toimeksiannot vuokratyön yhteydessä), C-681/18, EU:C:2020:823, 61 kohta).
- 35 Unionin tuomioistuin on myös katsonut, että kyseisen direktiivin 5 artiklan 5 kohdan ensimmäisessä virkkeessä, jossa säädetään, että jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet kansallisen lainsäädäntönsä tai käytäntönsä mukaisesti tämän artiklan soveltamista

koskevien väärinkäytösten estämiseksi ja erityisesti kyseisen direktiivin säännösten kiertämiseen tähtäävien peräkkäisten toimeksiantojen estämiseksi, ei velvoiteta jäsenvaltioita asettamaan vuokratyön käytön edellytykseksi teknisten, tuotannollisten, organisatoristen tai sijaisuuksiin liittyvien syiden ilmoittamista (ks. vastaavasti tuomio 14.10.2020, KG (Peräkkäiset toimeksiannot vuokratyön yhteydessä), C-681/18, EU:C:2020:823, 42 kohta).

- 36 Tästä seuraa, kuten komissio olennaisilta osin toteaa, että unionin lainsäätäjän tarkoituksena ei ole ollut rajoittaa vuokratyön käyttöä sallimalla vain se, että vuokratyöntekijä hoitaa luonteeltaan tilapäistä tehtävää.
- 37 Kolmanneksi on todettava, että tällaista tulkintaa ei tehdä tyhjäksi direktiivin 2008/104 tavoitteilla, sellaisina kuin ne esitetään sen johdanto-osan 12 perustelukappaleessa ja 2 artiklassa, eli tavoitteilla luoda vuokratyöntekijöihin sovellettavat suojapuitteet, jotka ovat syrjimättömät, avoimet ja oikeasuhteiset ja joissa otetaan huomioon työmarkkinoiden ja työmarkkinasuhteiden monimuotoisuus, sekä edistää joustavien työmuotojen kehittämistä, työpaikkojen luomista ja vuokratyöntekijöiden suojelua, koska, kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 42 kohdassa, näiden tavoitteiden saavuttaminen ei edellytä, ettei vuokratyöntekijöitä voitaisi ottaa palvelukseen, jotta täytettäisiin pysyviä tehtäviä, joissa ei käytetä sijaista. Päinvastoin se seikka, että direktiivillä 2008/104 pyritään myös – kuten unionin tuomioistuin on muistuttanut – edistämään sitä, että vuokratyöntekijät saavat vakituisen työpaikan käyttäjäyrityksessä (tuomio 14.10.2020, KG (Peräkkäiset toimeksiannot vuokratyön yhteydessä), C-681/18, EU:C:2020:823, 51 kohta), tukee tulkintaa, jonka mukaan tilapäinen työntekijä voidaan asettaa käyttäjäyrityksen palvelukseen täyttämään tilapäisesti työpaikka, joka on olemassa pysyvästi ja jota hän voi tulevaisuudessa hoitaa pysyvästi.
- 38 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2008/104 1 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kyseisessä säännöksessä oleva ilmaisu ”tilapäisesti” ei ole esteenä sille, että työntekijä, jolla on työsopimus tai työsuhde työvoiman vuokrausyrityksen kanssa, asetetaan käyttäjäyrityksen palvelukseen sellaisen pysyvän tehtävään täyttämiseksi, jossa ei käytetä sijaista.

Toinen kysymys

Unionin tuomioistuimen toimivalta

- 39 Daimler katsoo, että unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa vastata toiseen kysymykseen, koska tällä kysymyksellä pyritään sen mukaan siihen, että unionin tuomioistuin arvioi pääasiassa kyseessä olevan työntekijän palvelukseen asettamista tosiseikkojen kannalta.
- 40 Tältä osin on riittävää todeta, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämä toinen kysymys ei koske pääasian tosiseikkojen toteamista tai arviointia vaan pääasiassa kyseessä olevan vuokratyöntekijän palvelukseen asettamisen keston oikeudellista luonnehdintaa muun muassa direktiivin 2008/104 1 artiklassa tarkoitettuna sen vaatimuksen kannalta, jonka mukaan tällaisen palvelukseen asettamisen on oltava ”tilapäistä”. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toteen näytetyiksi katsomien tosiseikkojen luonnehdinta unionin oikeuden suhteen edellyttää unionin oikeuden tulkintaa, jonka suorittamiseen unionin tuomioistuin on SEUT 267 artiklassa määrättyssä menettelyssä toimivaltainen (ks. vastaavasti tuomio 20.12.2017, Asociación Profesional Elite Taxi, C-434/15, EU:C:2017:981, 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

41 Näin ollen on katsottava, että unionin tuomioistuimella on toimivalta vastata toiseen kysymykseen.

Tutkittavaksi ottaminen

42 Daimler katsoo, että toinen kysymys on joka tapauksessa jätettävä tutkimatta, koska se on merkityksetön pääasian ratkaisun kannalta.

43 Tältä osin on muistutettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 267 artiklassa käyttöön otetussa unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisessä yhteistyössä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Jos siis esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimella on lähtökohtaisesti velvollisuus vastata niihin (tuomio 25.11.2021, job-medium, C-233/20, EU:C:2021:960, 17 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

44 Tästä seuraa, että unionin oikeutta koskevilla kysymyksillä oletetaan olevan merkitystä asian ratkaisemisen kannalta. Unionin tuomioistuin voi kieltäytyä vastaamasta kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen vain, jos on ilmeistä, että unionin oikeuden tulkintamisella, jota kansallinen tuomioistuin on pyytänyt, ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 25.11.2021, job-medium, C-233/20, EU:C:2021:960, 18 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

45 Kuten tämän tuomion 40 kohdassa todetaan, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii toisella kysymyksellään pääasiassa kyseessä olevan vuokratyöntekijän palvelukseen asettamisen keston oikeudellista luonnehdintaa muun muassa direktiivin 2008/104 1 artiklassa tarkoitettun sen vaatimuksen kannalta, jonka mukaan tällaisen palvelukseen asettamisen on oltava ”tilapäistä”. Kyseinen tuomioistuin lisää, kuten tämän tuomion 26 kohdassa todetaan, että koska NP pyrkii siihen, että unionin tuomioistuin toteaa työsuhteen Daimlerin kanssa olleen olemassa ennen 1.10.2018, hänen kanteensa voi menestyä täysimääräisesti vain, jos unionin oikeudessa edellytetään näin.

46 Näin ollen on todettava, että toinen kysymys koskee unionin oikeuden tulkintaa ja että siihen annettavalla vastauksella on merkitystä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetun asian ratkaisemisen kannalta.

47 Tämä kysymys voidaan siis ottaa tutkittavaksi.

Asiakysymys

48 Aluksi on muistutettava, että kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen välille SEUT 267 artiklalla luodussa yhteistyömenettelyssä unionin tuomioistuimen tehtävänä on antaa kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen vastaus, jonka perusteella kansallinen tuomioistuin voi ratkaista siinä vireillä olevan asian. Unionin tuomioistuimen on tämän vuoksi tarvittaessa muotoiltava sille esitetyt kysymykset uudelleen. Unionin tuomioistuimen tehtävänä on nimittäin

- tulkita kaikkia unionin oikeuden määräyksiä ja säännöksiä, joita kansalliset tuomioistuimet tarvitsevat ratkaistessaan niiden käsiteltäväksi saatettuja asioita, vaikka näitä määräyksiä ja säännöksiä ei olisi nimenomaisesti mainittu kansallisten tuomioistuinten unionin tuomioistuimelle esittämissä kysymyksissä (tuomio 21.6.2016, *New Valmar*, C-15/15, EU:C:2016:464, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 49 Vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on muodollisesti rajannut toisen kysymyksensä koskemaan vain direktiivin 2008/104 1 artiklan tulkintaa, tämä seikka ei näin ollen estä unionin tuomioistuinta esittämästä kaikkia unionin oikeuden tulkintaan liittyviä seikkoja, jotka saattavat olla hyödyllisiä kansallisen tuomioistuimen arvioidessa käsiteltävänä olevaa asiaa, riippumatta siitä, onko kansallinen tuomioistuin viitannut niihin kysymyksessään. Tässä yhteydessä unionin tuomioistuimen on poimittava kaikista kansallisen tuomioistuimen esittämistä seikoista ja erityisesti ennakkoratkaisupyyntöpäätöksen perusteluista ne unionin oikeutta koskevat seikat, joita on syytä tulkita, kun otetaan huomioon pääasian kohde (ks. vastaavasti ja analogisesti tuomio 21.6.2016, *New Valmar*, C-15/15, EU:C:2016:464, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 50 Käsiteltävässä asiassa on niin, että vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää toisella kysymyksellään unionin tuomioistuinta tulkitsemaan direktiivin 2008/104 1 artiklaa ja erityisesti kyseisen artiklan 1 kohdassa olevaa ilmaisua ”tilapäisesti”, ennakkoratkaisupyyntö perusteluista ilmenee, että kyseinen tuomioistuin ei pyri tällä kysymyksellä selvittämään, kuuluuko kyseisen vuokratyöntekijän palvelukseen asettaminen tämän direktiivin soveltamisalaan, vaan että se haluaa pikemminkin tietää, voiko kyseinen palvelukseen asettaminen olla edelleen luonteeltaan ”tilapäistä” kyseisessä direktiivissä tarkoitettussa merkityksessä vai merkitseekö se päinvastoin väärinkäytöstä sen vuoksi, että kyseisen työntekijän toimeksianto on uusittu peräkkäisiä kertoja ja että palvelukseen asettamisen kesto oli yhteensä 55 kuukautta; kyseinen tuomioistuin korostaa, että NP on vedonnut sen edessä tällaiseen väärinkäyttöön.
- 51 Toisella kysymyksellä pyritään siis lähinnä selvittämään, voivatko tällaiset uusimiset merkitä pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa direktiivin 2008/104 5 artiklan 5 kohdassa tarkoitettua vuokratyöntekijän peräkkäisten toimeksiantojen väärinkäyttöä.
- 52 Näin ollen toinen kysymys on muotoiltava uudelleen ja on katsottava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee siinä lähinnä, onko direktiivin 2008/104 1 artiklan 1 kohtaa ja 5 artiklan 5 kohtaa tulkittava siten, että vuokratyöntekijän toimeksiantojen uusiminen käyttäjäryityksessä hoidettavaa samaa tehtävää varten 55 kuukauden ajaksi merkitsee tällaisten peräkkäisten toimeksiantojen väärinkäyttöä.
- 53 Aluksi on todettava yhtäältä, ettei direktiivin 2008/104 tarkoituksena ole määritellä tietyllä tavalla sitä kestoja, jonka ylittyessä vuokratyöntekijän asettamista käyttäjäryityksen palvelukseen ei voida enää pitää ”tilapäisenä”. On nimittäin todettava, että direktiivin 2008/104 1 artiklan 1 kohdassa, jossa – kuten tämän tuomion 30 kohdassa on muistutettu – viitataan työntekijöiden asettamiseen käyttäjäryitysten palvelukseen ”tilapäistä” työskentelyä varten, tai missään muussa kyseisen direktiivin säännöksessä ei vahvisteta kestoja, jonka ylittyessä palvelukseen asettamista ei enää voida pitää ”tilapäisenä”. Yhdessäkään kyseisen direktiivin säännöksessä ei myöskään aseteta jäsenvaltioille velvollisuutta vahvistaa tätä kestoja kansallisessa oikeudessa.
- 54 Toisaalta direktiivin 2008/104 5 artiklan 5 kohdan ensimmäisessä virkkeessä, jonka mukaan jäsenvaltioiden on muun muassa toteutettava tarvittavat toimenpiteet kyseisen direktiivin säännösten kiertämiseen tähtäävien peräkkäisten toimeksiantojen estämiseksi, ei velvoiteta jäsenvaltioita rajoittamaan saman työntekijän samassa käyttäjäryityksessä suorittamien

- peräkkäisten toimeksiantojen lukumäärää, eikä siinä myöskään säädetä mistään erityisestä toimenpiteestä, joka jäsenvaltioiden olisi toteutettava tässä tarkoituksessa, myös väärinkäytösten estämiseksi (ks. vastaavasti tuomio 14.10.2020, KG (Peräkkäiset toimeksiannot vuokratyön yhteydessä), C-681/18, EU:C:2020:823, 42 ja 44 kohta).
- 55 Tästä seuraa, että direktiivin 2008/104 säännöksissä ei edellytetä jäsenvaltioilta tietynlaisen tätä alaa koskevan säännösten antamista (ks. analogisesti tuomio 17.3.2015, AKT, C-533/13, EU:C:2015:173, 31 kohta).
- 56 On kuitenkin niin, että – kuten unionin tuomioistuin on jo muistuttanut – direktiivin 2008/104 5 artiklan 5 kohdan ensimmäisessä virkkeessä asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus toteuttaa tarvittavat toimenpiteet vuokratyöntekijän tämän direktiivin säännösten muodostaman kokonaisuuden kiertämiseen tähtäävien peräkkäisten toimeksiantojen estämiseksi. Erityisesti jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, ettei vuokratyöstä saman käyttäjäyrityksen palveluksessa tule vuokratyöntekijälle pysyvää tilannetta (tuomio 14.10.2020, KG (Peräkkäiset toimeksiannot vuokratyön yhteydessä), C-681/18, EU:C:2020:823, 55 ja 60 kohta).
- 57 Tältä osin jäsenvaltiot voivat kansallisissa oikeusjärjestyksissään vahvistaa täsmällisen keston, jonka ylittyessä palvelukseen asettamista ei voida enää pitää tilapäisenä muun muassa silloin, kun saman vuokratyöntekijän asettaminen saman käyttäjäyrityksen palvelukseen jatkuu pitkään peräkkäisten uusimisten myötä. Tällaisen keston on kuitenkin direktiivin 2008/104 1 artiklan 1 kohdan mukaan välttämättä oltava luonteeltaan tilapäistä, eli kyseisellä ilmaisulla yleiskielessä olevan merkityksen mukaan sen on oltava ajallisesti rajoitettu.
- 58 Siinä tilanteessa, että jäsenvaltion sovellettavassa lainsäädännössä ei olisi säädetty tällaisesta kestosta, kansallisten tuomioistuinten on ratkaistava se tapauskohtaisesti kaikkien merkityksellisten seikkojen perusteella, joita ovat muun muassa tiettyjen toimialojen erityispiirteet (ks. vastaavasti tuomio 18.12.2008, Andersen, C-306/07, EU:C:2008:743, 52 kohta), ja varmistettava, kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 46 kohdassa, että vuokratyöntekijän peräkkäisillä toimeksiannoilla ei ole tarkoitus kiertää direktiivin 2008/104 tavoitteita ja erityisesti vuokratyön tilapäisyyttä.
- 59 Tällaisessa määrittelyssä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan ottaa huomioon seuraavat seikat.
- 60 Jos oletetaan, että saman vuokratyöntekijän saman käyttäjäyrityksen palveluksessa suorittamat peräkkäiset toimeksiannot johtavat siihen, että kyseisessä yrityksessä työskentelyn kesto ylittää sen, mitä voidaan kohtuudella pitää ”tilapäisenä” kaikkien merkityksellisten seikkojen perusteella, joita ovat muun muassa toimialan erityispiirteet, tämä voisi olla osoitus direktiivin 2008/104 5 artiklan 5 kohdan ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettua peräkkäisten toimeksiantojen väärinkäytöstä (ks. vastaavasti tuomio 14.10.2020, KG (Peräkkäiset toimeksiannot vuokratyön yhteydessä), C-681/18, EU:C:2020:823, 69 kohta).
- 61 Samoin on niin, että samalle vuokratyöntekijälle annetuilla peräkkäisillä toimeksiannoilla saman käyttäjäyrityksen palveluksessa kierretään direktiivin 2008/104 säännösten ydinsisältöä, ja ne merkitsevät tämän työsuhdemuodon väärinkäyttöä, koska niillä horjutetaan kyseisellä direktiivillä toteutettua työnantajille tarjotun joustavuuden ja työntekijöille tarjotun turvallisuuden välistä tasapainoa heikentämällä viimeksi mainittua (tuomio 14.10.2020, KG (Peräkkäiset toimeksiannot vuokratyön yhteydessä), C-681/18, EU:C:2020:823, 70 kohta).

- 62 Lopuksi on todettava, että kun konkreettisessa tapauksessa ei ole annettu mitään objektiivista selitystä sille, että kyseessä oleva käyttäjäryitys turvautuu toistuviin peräkkäisiin vuokratyösopimuksiin, kansallisen tuomioistuimen on tutkittava kansallisen sääntelykehyksen asiayhteydessä ja kunkin tapauksen olosuhteet huomioon ottaen, onko jotakin direktiivin 2008/104 säännöksistä kierretty, ja näin on sitäkin suuremmalla syyllä silloin, kun kyseisillä toistuvilla sopimuksilla käyttäjäryityksen palvelukseen asetetaan aina sama vuokratyöntekijä (tuomio 14.10.2020, KG (Peräkkäiset toimeksiannot vuokratyön yhteydessä), C-681/18, EU:C:2020:823, 71 kohta).
- 63 Kaikkien edellä esitettyjen seikkojen perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2008/104 1 artiklan 1 kohtaa ja 5 artiklan 5 kohtaa on tulkittava siten, että vuokratyöntekijän toimeksiantojen uusiminen käyttäjäryityksessä hoidettavaa samaa tehtävää varten 55 kuukauden ajaksi merkitsee tällaisten peräkkäisten toimeksiantojen väärinkäyttöä siinä tilanteessa, että saman vuokratyöntekijän peräkkäiset toimeksiannot saman käyttäjäryityksen palveluksessa johtavat siihen, että kyseisessä yrityksessä työskentelyn kesto ylittää sen, mitä voidaan kansallisen sääntelykehyksen asiayhteydessä kohtuudella pitää ”tilapäisenä”, kun otetaan huomioon kaikki merkitykselliset seikat, joita ovat muun muassa toimialan erityispiirteet, ilman, että on annettu mitään objektiivista selitystä sille, että kyseinen käyttäjäryitys tekee toistuvia peräkkäisiä vuokratyösopimuksia, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on määritettävä.

Neljäs kysymys

- 64 Alustavana huomautuksena on todettava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on esittänyt neljännen kysymyksen, jota on tarkasteltava kolmanneksi, sen itsensä esille tuoman seikan perusteella, että vaikka kansallisessa lainsäädännössä säädettiin jo 1.12.2011 siitä, että työntekijän käyttäjäryityksen palvelukseen asettamisen on oltava luonteeltaan tilapäistä, Saksan lainsäätaja on säätänyt vasta kyseiseen lainsäädäntöön tehdyllä muutoksella, joka tuli voimaan 1.4.2017 eli yli kuusi vuotta sen jälkeen, kun direktiivi 2008/104 oli pantava täytäntöön, että jollei muuta johdu poikkeuksista, joista voidaan sopia käyttäjäsektorin työmarkkinaosapuolten tekemissä työehtosopimuksissa taikka tällaisten työehtosopimusten perusteella tehdyissä yritys- tai palvelussopimuksissa, sen ajan enimmäiskestoksi, jonka vuokratyöntekijä voidaan asettaa palvelukseen, oli vahvistettava 18 kuukautta, samalla kun se säati siirtymäsäännöksessä, että tämän enimmäiskeston laskemista varten on otettava huomioon vain sellaiset palvelukseen asettamiset, jotka alkoivat 1.4.2017 jälkeen.
- 65 Sen lisäksi, että kyseinen tuomioistuin pohtii, onko direktiivi 2008/104 esteenä tällaiselle lainsäädännölle siltä osin kuin siinä suljetaan sen mukaan pois sen voimaantuloa edeltäneiden ajanjaksojen huomioon ottaminen, vaikka tällainen huomioon ottaminen voisi johtaa siihen, ettei palvelukseen asettaminen ole enää ”tilapäistä”, kyseinen tuomioistuin haluaa tietää, onko sen jätettävä kyseinen siirtymäsäännös kokonaan tai osittain soveltamatta.
- 66 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee näin ollen neljännellä kysymyksellään pääasiallisesti, onko direktiiviä 2008/104 tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa vahvistetaan saman vuokratyöntekijän saman käyttäjäryityksen palvelukseen asettamisen enimmäiskesto ja jossa siirtymäsäännöksellä samanaikaisesti poissuljetaan tämän ajanjakson keston laskemista varten niiden jaksojen huomioon ottaminen, jotka edelsivät kyseisen lainsäädännön voimaantuloa. Mikäli kysymykseen vastataan myöntävästi, kyseinen tuomioistuin haluaa selvittää, onko sen jätettävä tällainen siirtymäsäännös soveltamatta, kun sen käsiteltäväksi on saatettu yksinomaan yksityisten välinen oikeusriita.

- 67 Kuten unionin tuomioistuin on jo todennut, direktiivin 2008/104 5 artiklan 5 kohdan ensimmäisessä virkkeessä selvästi, täsmällisesti ja ehdottomasti velvoitetaan jäsenvaltiot toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet tämän direktiivin säännösten kiertämiseen tähtävien vuokratyötä koskevien peräkkäisten toimeksiantojen muodostamien väärinkäytösten estämiseksi. Tämän seurauksena tätä säännöstä on tulkittava siten, että se on esteenä sille, ettei jäsenvaltio toteuta mitään toimenpiteitä vuokratyön tilapäisen luonteen säilyttämiseksi (tuomio 14.10.2020, KG (Peräkkäiset toimeksiannot vuokratyön yhteydessä), C-681/18, EU:C:2020:823, 63 kohta).
- 68 Tämän täsmennyksen jälkeen on todettava, että tämän tuomion 53 kohdassa muistutetaan, ettei yhdessäkään direktiivin 2008/104 säännöksessä aseteta jäsenvaltioille velvollisuutta vahvistaa kansallisessa oikeudessa kestoa, jonka ylittyessä palvelukseen asettamista ei enää voida pitää ”tilapäisenä”.
- 69 Jäsenvaltiot voivat sitä vastoin yhtäältä ottaa käyttöön kansallisessa oikeudessa palvelukseen asettamisen enimmäiskeston, jonka ylittyessä vuokratyöntekijän työvoiman käyttäjäyrityksen palvelukseen asettamisen ei enää katsota olevan luonteeltaan tilapäistä, ja toisaalta säättää tätä koskevista siirtymäsäännöksistä.
- 70 Direktiivin 2008/104 9 artiklan 1 kohdasta nimittäin seuraa, että tällä direktiivillä ei rajoiteta jäsenvaltioiden oikeutta soveltaa tai ottaa käyttöön työntekijöille suotuisampia lakeja, joihin kuuluu pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen säännöstö, jossa vahvistetaan enimmäiskesto, jonka ylittyessä vuokratyöntekijän käyttäjäyrityksen palvelukseen asettamisen ei enää katsota olevan luonteeltaan tilapäistä.
- 71 Jäsenvaltiot eivät kuitenkaan saa näin tehdessään jättää noudattamatta direktiivin 2008/104 säännöksiä. Näin ollen on katsottava yhtäältä, että vahvistaessaan enimmäiskeston, jonka ajaksi tilapäinen työntekijä voidaan asettaa käyttäjäyrityksen palvelukseen, jäsenvaltio ei voi vahvistaa kestoa siten, että se ylittää tällaisen palvelukseen asettamisen tilapäisen luonteen tai mahdollistaa vuokratyöntekijän peräkkäiset toimeksiannot tavalla, jolla kierretään tämän direktiivin säännöksiä sen 1 artiklan 1 kohdan ja 5 artiklan 5 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaisesti. Toisaalta on niin, kuten direktiivin 2008/104 9 artiklan 2 kohdasta ilmenee, että direktiivin täytäntöönpano ei missään tapauksessa ole riittävä peruste työntekijöiden suojan yleisen tason alentamiselle kyseisen direktiivin kattamilla aloilla.
- 72 Koska jäsenvaltioilla oli direktiivin 2008/104 11 artiklan 1 kohdan mukaan velvollisuus noudattaa näitä säännöksiä viimeistään 5.12.2011, on katsottava, että niillä oli kyseisestä päivästä lähtien velvollisuus varmistaa, että vuokratyöntekijöiden palvelukseen asettamisen kesto ei ylitä sitä, mikä voidaan luokitella ”tilapäiseksi”.
- 73 Kuten julkisasiamies olennaisilta osin toteaa ratkaisuehdotuksensa 62 kohdassa, tämän tuomion 19 kohdassa tarkoitetun kaltaisesta siirtymäsäännöksestä ei voi käsiteltävässä asiassa olla seurauksena, että suoja, joka direktiivillä 2008/104 tarjotaan vuokratyöntekijälle, jonka palvelukseen asettamista käyttäjäyrityksessä ei voida sen kokonaiskeston vuoksi enää pitää ”tilapäisenä” kyseisessä direktiivissä tarkoitetussa merkityksessä, menettäisi tehokkaan vaikutuksensa.
- 74 Tästä seuraa, että direktiiviä 2008/104 on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa vahvistetaan saman vuokratyöntekijän saman käyttäjäyrityksen palvelukseen asettamisen enimmäiskesto siinä tilanteessa, että kyseisellä säännöstöllä evättäisiin tehokas vaikutus suojalta, joka direktiivillä 2008/104 tarjotaan vuokratyöntekijälle, jonka

käyttäjyrytyksen palvelukseen asettamista ei voida sen kokonaisuksen vuoksi enää pitää ”tilapäisenä” kyseisessä direktiivissä tarkoitettussa merkityksessä. Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on selvittää, onko asia todella näin.

- 75 Jos asia on näin, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustele, onko sen jätettävä soveltamatta tämän tuomion 19 kohdassa tarkoitettua kaltaista siirtymäsäännöstä, kun sen käsiteltäväksi on saatettu yksinomaan yksityisten välinen oikeusriita.
- 76 Unionin tuomioistuin on tältä osin toistuvasti todennut, että kun kansallisen tuomioistuimen ratkaistavana on asia, jossa vastakkain on ainoastaan yksityisiä, sen on sellaisia kansallisen oikeuden säännöksiä soveltaessaan, jotka on annettu direktiivissä säädettyjen velvollisuuksien saattamiseksi osaksi kansallista oikeusjärjestystä, otettava huomioon kansallisen oikeuden säännöt kokonaisuudessaan ja tulkittava niitä mahdollisimman pitkälle kyseisen direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti direktiivillä tavoitellun päämäärän kanssa yhdenmukaisen ratkaisun aikaansaamiseksi (tuomio 15.1.2014, Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 4.6.2015, Faber, C-497/13, EU:C:2015:357, 33 kohta).
- 77 Periaatteella, jonka mukaan kansallista oikeutta on tulkittava unionin oikeuden mukaisesti, on kuitenkin tietyt rajat. Näin ollen kansallisen tuomioistuimen velvollisuutta tukeutua direktiivin sisältöön, kun se tulkitsee ja soveltaa asiaan liittyviä kansallisen oikeuden säännöksiä, rajoittavat yleiset oikeusperiaatteet, eikä kyseinen velvollisuus voi olla perustana kansallisen oikeuden *contra legem* -tulkinntalle (ks. vastaavasti tuomio 15.1.2014, Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2, 39 kohta; tuomio 13.12.2018, Hein, C-385/17, EU:C:2018:1018, 51 kohta ja tuomio 14.10.2020, KG (Peräkkäiset toimeksiannot vuokratyön yhteydessä), C-681/18, EU:C:2020:823, 66 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 78 Kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 63 ja 64 kohdassa, nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on ratkaistava, voidaanko tämän tuomion 19 kohdassa tarkoitettua siirtymäsäännöstä – kun otetaan huomioon kaikki kansallisen oikeuden säännöt – tulkita direktiivin 2008/104 vaatimusten mukaisesti ja voidaanko sitä näin ollen tulkita muulla tavoin kuin siten, että pääasian valittajalta evätään oikeus vedota käyttäjyrytyksen palvelukseen asettamisensa kokonaisuuteen, jotta tarvittaessa voidaan todeta, että kyseisen palvelukseen asettamisen kesto ylitti sen, mikä on luonteeltaan tilapäistä.
- 79 Unionin oikeuden ensisijaisuuden periaate edellyttää, että jos kansallista säännöstöä ei voida tulkita unionin oikeuden vaatimusten mukaisesti, kansallisella tuomioistuimella, jonka tehtävänä on toimivaltansa puitteissa soveltaa unionin oikeuden säännöksiä ja määräyksiä, on velvollisuus varmistaa kyseisten säännösten ja määräysten täysi vaikutus ja jättää tarvittaessa omasta aloitteestaan soveltamatta kaikki unionin oikeuden kanssa ristiriidassa olevat, myös myöhemmin annetut kansallisen lainsäädännön säännökset ilman, että sen olisi pyydettävä tai odotettava, että tällainen säännös ensin poistetaan lainsäädäntöteitse tai jollakin muulla perustuslain mukaisella keinolla (tuomio 18.1.2022, Thelen Technopark Berlin, C-261/20, EU:C:2022:33, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 80 Huomioon on kuitenkin otettava vielä unionin oikeuden muut keskeiset ominaispiirteet ja erityisesti direktiivien luonne ja oikeusvaikutukset (tuomio 18.1.2022, Thelen Technopark Berlin, C-261/20, EU:C:2022:33, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 81 Direktiivillä ei sellaisenaan voida luoda velvollisuuksia yksityiselle eikä siihen näin ollen voida sellaisenaan vedota kansallisessa tuomioistuimessa yksityistä vastaan. SEUT 288 artiklan kolmannen kohdan mukaan direktiivin sitovuus, jonka perusteella siihen on mahdollista vedota, koskee nimittäin vain ”jokaista jäsenvaltiota, jolle se on osoitettu”, ja unionilla on toimivalta säätää yleisesti ja abstraktisti välittömin oikeusvaikutuksin yksityisiin kohdistuvista velvollisuuksista ainoastaan niillä aloilla, joilla sille on annettu asetuksen antovalta. Näin ollen kansallinen tuomioistuin ei voi edes selkeän, täsmällisen ja ehdottoman direktiivin säännöksen perusteella jättää soveltamatta sen kanssa ristiriidassa olevaa kansallisen oikeutensa säännöstä, jos näin tehtäessä yksityiselle asetettaisiin lisävelvollisuus (tuomio 18.1.2022, Thelen Technopark Berlin, C-261/20, EU:C:2022:33, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 82 Tästä seuraa, että kansallisen tuomioistuimen, jonka käsiteltävänä on yksinomaan yksityisten välinen oikeusriita, ei ole pelkästään unionin oikeuden perusteella jätettävä soveltamatta siirtymäsäännöstä, joka on ristiriidassa unionin oikeuden kanssa ja jonka mukaan sellaisen säännösten soveltamista varten, jossa vahvistetaan vuokratyöntekijän palvelukseen asettamisen enimmäiskesto, ei oteta huomioon tällaisen säännösten voimaantuloa edeltäneitä jaksoja, joiden ajan vuokratyöntekijä oli asetettuna palvelukseen.
- 83 Edellä esitetyn perusteella neljänteen kysymykseen on vastattava, että direktiiviä 2008/104 on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa vahvistetaan saman vuokratyöntekijän saman käyttäjäryityksen palvelukseen asettamisen enimmäiskesto siinä tilanteessa, että kyseisellä säännöstöllä suljetaan pois siirtymäsäännöksellä tämän ajanjakson keston laskemista varten niiden jaksoiden huomioon ottaminen, jotka edelsivät kyseisen säännösten voimaantuloa, eväten kansalliselta tuomioistuimelta mahdollisuuden ottaa huomioon todellisen keston, jonka vuokratyöntekijä on ollut asetettuna palvelukseen, sen määrittämiseksi, onko kyseinen palvelukseen asettaminen luonteeltaan ”tilapäistä” tässä direktiivissä tarkoitettussa merkityksessä, minkä määrittäminen on kyseisen tuomioistuimen tehtävä. Kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltävänä on yksinomaan yksityisten välinen oikeusriita, ei ole velvollinen pelkästään unionin oikeuden perusteella jättämään soveltamatta tällaista unionin oikeuden vastaista siirtymäsäännöstä.

Kolmas kysymys

Tutkittavaksi ottaminen

- 84 Daimler väittää, että kolmas kysymys on jätettävä tutkimatta, koska yhteyttä unionin oikeuteen ei ole näytetty toteen.
- 85 Tältä osin riittää, kun todetaan, että tämä kysymys koskee erityisesti sitä, voiko vuokratyöntekijä johtaa suoraan unionin oikeudesta oikeuden työsuhteeseen käyttäjäryityksen kanssa tilanteessa, jossa kansallisessa oikeudessa ei ole säädetty direktiivin 2008/104 säännösten noudattamatta jättämisen seuraamuksista. Yhteys unionin oikeuteen on näin ollen riittävällä tavalla osoitettu.
- 86 Kolmas kysymys voidaan siis ottaa tutkittavaksi.

Asiakysymys

- 87 Kolmannella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 2008/104 10 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että kun kansallisessa oikeudessa ei ole säädetty seuraamusta siitä, että työvoiman vuokrausyritykset tai käyttäjäyritykset eivät noudata kyseistä direktiiviä, vuokratyöntekijä voi johtaa unionin oikeudesta subjektiivisen oikeuden työsuhteen syntymiseen käyttäjäyrityksen kanssa.
- 88 Kansallinen tuomioistuin on esittänyt tämän kysymyksen siitä syystä, ettei Saksan lainsäätäjät ollut 31.3.2017 mennessä säättänyt mitään seuraamusta silloin, kun vuokratyöntekijän palvelukseen asettamista ei voida enää pitää tilapäisenä.
- 89 Kyseinen tuomioistuin toteaa, että sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä säädetään, että työsuhde käyttäjäyritykseen syntyy, kun työvoiman vuokrausyrityksellä ei ole vaadittua lupaa työntekijöiden palvelukseen asettamiseksi, ja se pohtii, olisiko direktiivin 2008/104 10 artiklan 1 kohdan tehokkaan vaikutuksen perusteella katsottava, että sama seuraamus olisi määrättävä palvelukseen asettamisesta, joka ei enää ole luonteeltaan tilapäistä.
- 90 Alustavana huomautuksena on todettava, että Saksan hallitus kiistää ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen lähtökohdan, jonka mukaan Saksassa ei ole säädetty mitään seuraamusta tilanteesta, jossa vuokratyöntekijän palvelukseen asettamista ei voida enää pitää tilapäisenä, ja se korostaa, että vuokratyöntekijän palvelukseen asettamisista, jotka eivät ole luonteeltaan tilapäisiä, oli jo ennen 1.4.2017 määrätty seuraamukseksi työvoiman vuokrausyritysten työntekijöiden palvelukseen asettamista varten vaadittavan luvan peruuttaminen.
- 91 Tältä osin on muistutettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 267 artiklassa määrätystä menettelyssä unionin tuomioistuimen ja ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen tehtävät on selvästi eroteltu, ja yksinomaan tämän jälkimmäisen tehtävänä on tulkita kansallista lainsäädäntöä (tuomio 14.11.2019, Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 92 Unionin tuomioistuimen tehtävänä ennakkoratkaisumenettelyssä ei ole siis lausua kansallisten säännösten tulkinnasta. Unionin tuomioistuimen tehtävänä on unionin tuomioistuinten ja kansallisten tuomioistuinten välisen toimivallanjaon mukaisesti ottaa huomioon ennakkoratkaisukysymyksiin liittyvät tosiasiat ja oikeudelliset seikat sellaisina kuin nämä on esitetty ennakkoratkaisupyynnössä (tuomio 14.11.2019, Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 93 SEUT 288 artiklan kolmannen kohdan mukaan direktiivi velvoittaa saavutettavaan tulokseen nähden jokaista jäsenvaltiota, jolle se on osoitettu, mutta jättää kansallisten viranomaisten valittavaksi muodon ja keinot.
- 94 Vaikka kyseisessä määräyksessä jätetään jäsenvaltioille vapaus valita tavat ja keinot, joilla direktiivin täytäntöönpano on tarkoitettu varmistaa, tällä vapaudella ei kuitenkaan puututa jokaisen jäsenvaltion, jolle direktiivi on osoitettu, velvollisuuteen toteuttaa kansallisessa oikeusjärjestyksessään kaikki direktiivin täyden vaikutuksen varmistamiseksi tarvittavat toimenpiteet direktiivillä tavoitellun päämäärän mukaisesti (tuomio 10.4.1984, von Colson ja Kamann, 14/83, EU:C:1984:153, 15 kohta).

- 95 Nyt käsiteltävässä asiassa direktiivin 2008/104 10 artiklan 1 kohdassa asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus säätää asianmukaisista toimenpiteistä sellaisia tilanteita varten, joissa työvoiman vuokrausyritys tai käyttäjäyritys ei noudata tätä direktiiviä. Jäsenvaltioiden on erityisesti huolehdittava siitä, että käytettävissä on asianmukaisia hallinnollisia tai oikeudellisia menettelyjä, joilla voidaan varmistaa kyseisestä direktiivistä johtuvien velvoitteiden täyttäminen. Kyseisen artiklan 2 kohdassa lisätään, että jäsenvaltioiden on säädettävä seuraamuksista, joita sovelletaan direktiivin 2008/104 kansallisten täytäntöönpanosäännösten rikkomiseen, ja niiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet niiden täytäntöönpanon varmistamiseksi, ja siinä täsmennetään, että seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia, kuten myös kyseisen direktiivin johdanto-osan 21 perustelukappaleessa muistutetaan.
- 96 Kuten direktiivin 2008/104 10 artiklan sanamuodosta käy yksiselitteisesti ilmi, tähän säännökseen ei sisälly tarkkoja sääntöjä siinä tarkoitettujen seuraamusten vahvistamisesta, vaan siinä jätetään jäsenvaltioille vapaus valita seuraamukset, jotka ovat tarkoituksenmukaisia direktiivin tavoitteen saavuttamiseksi.
- 97 Tästä seuraa, että vuokratyöntekijä, jonka asettaminen työvoiman käyttäjäyrityksen palvelukseen ei ole enää luonteeltaan tilapäistä direktiivin 2008/104 1 artiklan 1 kohdan ja 5 artiklan 5 kohdan ensimmäisen virkkeen vastaisesti, ei voi tämän tuomion 79 kohdassa mainitun oikeuskäytännön valossa johtaa unionin oikeudesta subjektiivista oikeutta siihen, että hänelle syntyy työsuhde kyseiseen yritykseen.
- 98 Päinvastainen tulkinta johtaisi käytännössä yksinomaan kansalliselle lainsäätäjälle annettun harkintavallan poistamiseen, vaikka juuri lainsäätäjän tehtävänä on laatia asianmukainen seuraamusjärjestelmä direktiivin 2008/104 10 artiklassa määritellyissä puitteissa (ks. analogisesti tuomio 4.10.2018, Link Logistik N&N, C-384/17, EU:C:2018:810, 54 kohta).
- 99 Tämän lisäksi on muistutettava, että asianosainen, jonka oikeuksia on loukattu sen vuoksi, että kansallinen oikeus on ristiriidassa unionin oikeuden kanssa, voi kuitenkin vedota 19.11.1991 annettuun tuomioon Francovich ym. (C-6/90 ja C-9/90, EU:C:1991:428) perustuvaan oikeuskäytäntöön saadakseen tarvittaessa korvausta kärsimästään vahingosta (ks. vastaavasti tuomio 15.1.2014, Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2, 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 100 Edellä esitetyn perusteella kolmanteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2008/104 10 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kun kansallisessa oikeudessa ei ole säädetty seuraamusta siitä, että työvoiman vuokrausyritys tai käyttäjäyritys ei noudata kyseistä direktiiviä, vuokratyöntekijä ei voi johtaa unionin oikeudesta subjektiivista oikeutta siihen, että hänelle syntyy työsuhde käyttäjäyrityksen kanssa.

Viides kysymys

- 101 Viidennellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiiviä 2008/104 tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa annetaan työmarkkinaosapuolille oikeus poiketa työvoiman käyttäjäyritysten toimialan tasolla tällaisessa säännöstössä vahvistetusta enimmäiskestosta, jonka ajaksi vuokratyöntekijä voidaan asettaa palvelukseen.

- 102 Kansallisen tuomioistuimen mukaan tämä kysymys on esitetty sen vuoksi, että direktiivin 2008/104 5 artiklan 3 kohta, jossa säädetään, että työmarkkinaosapuolet voivat ottaa käyttöön järjestelyjä, joilla poiketaan kyseisen artiklan 1 kohdassa säädetystä periaatteesta, koskee vain poikkeuksia yhdenvertaisen kohtelun periaatteesta, sellaisena kuin se konkretisoituu kyseisessä artiklassa. Näin ollen sen mukaan ei vaikuta siltä, että työmarkkinaosapuolille olisi annettu toimivaltaa työntekijöiden palvelukseen asettamisen keston järjestämisessä.
- 103 Kuten direktiivin 2008/104 5 artiklan 3 kohdasta ilmenee, jäsenvaltiot voivat tosin – ainoastaan tietyin edellytyksin – antaa työmarkkinaosapuolille mahdollisuuden poiketa tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista edellytyksistä. Lisäksi kyseisen direktiivin johdanto-osan 17 perustelukappaleessa säädetään tältä osin, että joissakin harvoissa tapauksissa jäsenvaltioilla olisi työmarkkinaosapuolten kansallisella tasolla tekemän sopimuksen perusteella oltava mahdollisuus rajoitetusti poiketa yhdenvertaisen kohtelun periaatteesta edellyttäen, että riittävä suojelun taso turvataan.
- 104 On kuitenkin todettava, että työmarkkinaosapuolten rooli direktiivin 2008/104 täytäntöönpanossa ei rajoitu niille kyseisen direktiivin 5 artiklassa annettuun tehtävään.
- 105 Erityisesti on todettava, että ensinnäkin kyseisen direktiivin johdanto-osan 16 perustelukappaleessa mainitaan työmarkkinaosapuolten laaja toiminta-ala täsmentämällä, että jäsenvaltiot voivat sallia työmarkkinaosapuolille työehtojen ja -olojen määrittämisen edellyttäen, että vuokratyöntekijöiden suojelun yleistä tasoa noudatetaan. Lisäksi saman direktiivin johdanto-osan 19 perustelukappaleesta ilmenee, ettei direktiivillä vaikuteta työmarkkinaosapuolten riippumattomuuteen eikä työmarkkinaosapuolten välisiin suhteisiin, kuten oikeuteen neuvotella ja tehdä työehtosopimuksia paitsi unionin oikeuden mukaisesti myös kansallisten käytäntöjen mukaisesti, voimassa olevaa unionin lainsäädäntöä noudattaen. Tästä seuraa, että jäsenvaltioilla on tältä osin laaja harkintavalta erityisesti niiden työmarkkinaosapuolten määrittämistä varten, joilla on toimivalta tähän.
- 106 Toiseksi on todettava, että direktiivin 2008/104 9 artiklassa säädetään lähinnä, että jäsenvaltiot voivat sallia työehtosopimuksia tai työmarkkinaosapuolten välisiä sopimuksia edellyttäen, että tässä direktiivissä säädettyjä vähimmäisvaatimuksia noudatetaan.
- 107 Kolmanneksi, kuten direktiivin 2008/104 11 artiklan 1 kohdasta yksiselitteisesti ilmenee, jäsenvaltioilla on tämän direktiivin tavoitteiden noudattamiseksi mahdollisuus joko antaa tältä osin tarvittavat lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset tai varmistua siitä, että työmarkkinaosapuolet sisällyttävät sopimuksiinsa tarvittavat säännökset, ja jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat järjestelyt, jotta ne voivat milloin tahansa taata direktiivin tavoitteiden saavuttamisen.
- 108 Direktiivissä 2008/104 jäsenvaltioille näin myönnetty mahdollisuus on sopusoinnussa unionin tuomioistuimen sen oikeuskäytännön kanssa, jonka mukaan jäsenvaltiot saavat jättää ensisijaisesti työmarkkinaosapuolten tehtäväksi huolehtia tällä alalla annetun direktiivin sosiaalipoliittisten tavoitteiden toteutumisesta (ks. vastaavasti tuomio 11.2.2010, Ingeniørforeningen i Danmark, C-405/08, EU:C:2010:69, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 109 Tämä mahdollisuus ei kuitenkaan vapauta jäsenvaltioita velvollisuudesta varmistaa asianmukaisin laein, asetuksin tai hallinnollisin määräyksin, että vuokratyöntekijät voivat saada direktiivissä 2008/104 heille annettua suojaa sen täydessä laajuudessa (ks. vastaavasti tuomio 11.2.2010, Ingeniørforeningen i Danmark, C-405/08, EU:C:2010:69, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 110 Siitä, että työmarkkinaosapuolilla on tässä tapauksessa toimivalta työvoiman käyttäjäyritysten toimialan tasolla, on todettava, että direktiivissä 2008/104 ei säädetä mitään rajoituksia tai velvoitteita tältä osin, joten tällainen päätös kuuluu jäsenvaltioiden harkintavaltaan.
- 111 Edellä esitetyn perusteella viidenteen kysymykseen on vastattava, että direktiiviä 2008/104 on tulkittava siten, ettei se ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa annetaan työmarkkinaosapuolille oikeus poiketa työvoiman käyttäjäyritysten toimialan tasolla tällaisessa säännöstössä vahvistetusta enimmäiskestosta, jonka ajaksi vuokratyöntekijä voidaan asettaa palvelukseen.

Oikeudenkäyntikulut

- 112 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisissa tuomioistuimissa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Vuokratyöstä 19.11.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/104/EY 1 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kyseisessä säännöksessä oleva ilmaisu ”tilapäisesti” ei ole esteenä sille, että työntekijä, jolla on työsopimus tai työsuhde työvoiman vuokrausyrityksen kanssa, asetetaan käyttäjäyrityksen palvelukseen sellaisen pysyvän tehtävän täyttämiseksi, jossa ei käytetä sijaista.**
- 2) **Direktiivin 2008/104 1 artiklan 1 kohtaa ja 5 artiklan 5 kohtaa on tulkittava siten, että vuokratyöntekijän toimeksiantojen uusiminen käyttäjäyrityksessä hoidettavaa samaa tehtävää varten 55 kuukauden ajaksi merkitsee tällaisten peräkkäisten toimeksiantojen väärinkäyttöä siinä tilanteessa, että saman vuokratyöntekijän peräkkäiset toimeksiannot saman käyttäjäyrityksen palveluksessa johtavat siihen, että kyseisessä yrityksessä työskentelyn kesto ylittää sen, mitä voidaan kansallisen sääntelykehyksen asiayhteydessä kohtuudella pitää ”tilapäisenä”, kun otetaan huomioon kaikki merkitykselliset seikat, joita ovat muun muassa toimialan erityispiirteet, ilman, että on annettu mitään objektiivista selitystä sille, että kyseinen käyttäjäyritys tekee toistuvia peräkkäisiä vuokratyösopimuksia, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on määritettävä.**
- 3) **Direktiiviä 2008/104 on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa vahvistetaan saman vuokratyöntekijän saman käyttäjäyrityksen palvelukseen asettamisen enimmäiskesto siinä tilanteessa, että kyseisellä säännöstöllä suljetaan pois siirtymäsäännöksellä tämän ajanjakson keston laskemista varten niiden jaksojen huomioon ottaminen, jotka edelsivät kyseisen lainsäädännön voimaantuloa, eväten kansalliselta tuomioistuimelta mahdollisuuden ottaa huomioon todellisen keston, jonka vuokratyöntekijä on ollut asetettuna palvelukseen, sen määrittämiseksi, onko kyseinen palvelukseen asettaminen luonteeltaan ”tilapäistä” tässä direktiivissä tarkoitettussa merkityksessä, minkä määrittäminen on kyseisen tuomioistuimen tehtävä. Kansallinen**

tuomioistuin, jonka käsiteltävänä on yksinomaan yksityisten välinen oikeusriita, ei ole velvollinen pelkästään unionin oikeuden perusteella jättämään soveltamatta tällaista unionin oikeuden vastaista siirtymäsäännöstä.

- 4) Direktiivin 2008/104 10 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kun kansallisessa oikeudessa ei ole säädetty seuraamusta siitä, että työvoiman vuokrausyritys tai käyttäjäyritys ei noudata kyseistä direktiiviä, vuokratyöntekijä ei voi johtaa unionin oikeudesta subjektiivista oikeutta siihen, että hänelle syntyy työsuhde käyttäjäyrityksen kanssa.**
- 5) Direktiiviä 2008/104 on tulkittava siten, ettei se ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa annetaan työmarkkinaosapuolille oikeus poiketa työvoiman käyttäjäyritysten toimialan tasolla tällaisessa säännöstössä vahvistetusta enimmäiskestosta, jonka ajaksi vuokratyöntekijä voidaan asettaa palvelukseen.**

Allekirjoitukset